

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Adroddiad Sgriwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio
Dyddiad:	21 Mehefin 2022
Pwnc:	Adroddiad blynyddol safonau'r Gymraeg 2021-2022
Pwrpas yr adroddiad:	Cyflwyno'r adroddiad blynyddol er sylwadau cyn ei gyflwyno am gymeradwyaeth dirprwyedig i'w gyhoeddi
Cadeirydd sgriwtini:	Cynghorydd Dylan Rees
Aelod(au) portffolio:	Cynghorydd Ieuan Williams
Pennaeth gwasanaeth:	Dylan Williams, Prif Weithredwr
Awdur yr adroddiad:	Ffreuer Owen, Rheolwr Polisi a'r Gymraeg
Rhif ffôn:	01248 752561
E-bost:	FfreuerOwen@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau lleol:	Amherthnasol

1. Argymhelliad

Gwahoddir y Pwyllgor i wneud sylwadau ar yr adroddiad blynyddol ar safonau'r Gymraeg ar gyfer 2021-2022 cyn ei gyflwyno am gymeradwyaeth dirprwyedig gan yr aelod portffolio i'w gyhoeddi.

2. Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / blaenoriaethau corfforaethol eraill

- Mae Cynllun y Cyngor 2017-2022 yn nodi, 'rhoddir blaenoriaeth i ddiogelu a datblygu'r defnydd o'r iaith Gymraeg a'i chyfraniad i hunaniaeth ddiwylliannol a threftadaeth yr Ynys'.
- Un o feysydd blaenoriaeth Strategaeth Hybu'r Gymraeg 2021-2026 yw y gweithle, gwasanaethau Cymraeg a'r seilwaith.
- Cymeradwyodd y Cyngor llawn ein polisi iaith Gymraeg ar 12 Mai 2016. Mae'r adroddiad blynyddol hwn yn esbonio sut y gweithredwyd y polisi yn ystod 2021-22.

3. Egwyddorion fel canllaw ar gyfer sgriwtini

Er mwyn cynorthwyo aelodau wrth graffu ar y pwnc:

3.1 Ffocws ar y cwsmer/dinesydd

Yr effaith y mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau

3.2 Ffocws ar werth

Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd

3.3 Ffocws ar risg

Edrych ar unrhyw risgiau

3.4 Ffocws ar berfformiad ac ansawdd

Sgriwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu sicrhau ansawdd

3.5 Ffocws ar lesiant

Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:

- Hirdymor
- Atal
- Integreiddio
- Cydweithio
- Cynnwys

3.6 Ffocws ar gydraddoldeb a'r Gymraeg

Effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar:

- y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (wrth wneud penderfyniadau strategol)
- y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

4. Cwestiynau sgrwtini allweddol

- A oes unrhyw risgiau penodol sy'n codi consyrn am gydymffurfiaeth y Cyngor gyda gofynion safonau'r Gymraeg?
- Derbyniom fwy o gwynion yn ystod 2021/22 am y Gymraeg. Oes unrhyw dueddiadau penodol sy'n creu consyrn i'r Cyngor?
- Beth yw'r prif heriau sy'n ein hwynebu o ran prif lifo'r Gymraeg o fewn y Cyngor?
- Manteisiodd lai o swyddogion ar hyfforddiant iaith Gymraeg yn ystod 2021/22. Beth yn fwy gallwn ni ei wneud fel Cyngor i gefnogi swyddogion i ddatblygu eu sgiliau iaith Gymraeg?
- Oes unrhyw ddata ychwanegol fyddai'n ychwanegu gwerth i'r adroddiad blynyddol?

5. Cefndir / cyd-destun

O dan Reoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) 2015 rhaid i'r Cyngor baratoi adroddiad blynyddol yn egluro sut yr aethom ati i gwrdd â safonau'r Gymraeg. Mae'r adroddiad yn cynnwys gwybodaeth am y meysydd canlynol:

- Camau a gymerwyd i gydymffurfio â'r safonau darparu gwasanaethau, llunio polisi a gweithredu
- Camau gweithredol i hyrwyddo safonau'r Gymraeg
- Hunan reoleiddio
- Gwaith datblygol i hybu defnydd o'r Gymraeg gan ddefnyddwyr ein gwasanaethau, ein swyddogion ac yn ein gweinyddiaeth
- Adroddiad ar berfformiad – data cwynion, cyflogaeth, hyfforddiant a recriwtio

6. Asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb (gan gynnwys effeithiau ar y Gymraeg)

6.1 Yr effeithiau posibl ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Yn unol â'n harfer bydd yr adroddiad blynyddol ar gael mewn fformatau eraill drwy gais. Mae hyn wedi ei nodi'n glir tu mewn i glawr y ddogfen. Bydd hefyd ar gael ar ffurf copi caled ym mhob un o swyddfeydd y Cyngor i unrhyw un sy'n gofyn amdano.

Gweler 6.3 isod am ystyriaeth o'r effaith ar y Gymraeg.
6.2 Yr effeithiau posibl ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (penderfyniadau strategol)
Amherthnasol. Nid yw cymeradwyo'r adroddiad blynyddol ar safonau'r Gymraeg yn benderfyniad strategol.
6.3 Yr effeithiau posibl ar y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg
Yn ogystal ag ystyried cydymffurfiaeth y Cyngor gyda gofynion y safonau, mae paratoi'r adroddiad blynyddol yn gyfle pwysig i ystyried sut aethom ati i hybu a hwyluso cyfleoedd i ddefnyddio'r iaith yn ein gweinyddiaeth. Gweler yr adroddiad am y camau a gymerwyd yn ystod y flwyddyn.
7. Goblygiadau ariannol
Amherthnasol.
8. Atodiadau
Adroddiad blynyddol safonau'r Gymraeg 2021-2022
9. Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):
• Hysbysiad cydymffurfio dan adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 • Polisi Iaith Gymraeg • Llunio adroddiad blynyddol safonau'r Gymraeg: Dogfen gyngor arferion da

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

POLISI A'R GYMRAEG

Adroddiad blynyddol safonau'r Gymraeg 2021-2022

Sut yr aethom ati i gwrdd â'r safonau ac i hybu a hwyluso
cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg

Dyddiad cyhoeddi: Mehefin 2022

Adroddiad blynyddol safonau'r Gymraeg

Trosolwg

Dyma adroddiad blynyddol Cyngor Sir Ynys Môn (y Cyngor) ar safonau'r Gymraeg. Mae'n gwerthuso sut yr aethom ati i gydymffurfio â'r safonau, ac i hybu a hwyluso cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg yn ystod y cyfnod dan sylw.

Fe'i paratowyd yn unol â gofynion Atodlen 4 o Reoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) 2015, safonau 158, 164 a 170.

Mwy o wybodaeth

Mae'r cyhoeddiad hwn ar gael ar ein gwefan yn www.ynysmon.llyw.cymru. Os oes ei angen arnoch mewn fformat a/neu iaith arall, neu os oes gennych unrhyw gwestiynau am ei gynnwys, cysylltwch â ni gan ddefnyddio'r manylion isod.

Ffreuer Owen
Rheolwr Polisi a'r Gymraeg
Cyngor Sir Ynys Môn
Swyddfa'r Sir
Llangefni
LL77 7TW

Ffôn: 01248 75 00 57
E-bost: FfreuerOwen@ynysmon.llyw.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r cyhoeddiad hwn hefyd ar gael yn Saesneg.
This publication is also available in English.

Dogfennau cysylltiedig

Hysbysiad cydymffurfio dan Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011; Polisi Iaith Gymraeg; Strategaeth Hybu'r Gymraeg 2021-2026. I gyd ar gael ar ein [gwefan](http://www.ynysmon.llyw.cymru).

Cynnwys

Rhagair.....	1
Crynodeb gweithredol	2
Cefndir.....	3
Edrych yn ôl dros y flwyddyn	4
Safonau cyflenwi gwasanaethau	6
Safonau llunio polisi	11
Safonau gweithredu	13
Edrych ymlaen	15
Atodiad 1: Data cwynion.....	17
Atodiad 2: Data cyflogaeth, hyfforddiant a recriwtio	19

Rhagair

Rydym yn falch o gyhoeddi ein chweched adroddiad blynyddol ers i safonau'r Gymraeg ddod i rym ym mis Mawrth 2016. Mae'r adroddiad hwn yn edrych ar sut yr aethom ati i gyflawni ein dyletswyddau o dan y safonau ac i hybu'r Gymraeg rhwng 1 Ebrill 2021 a 31 Mawrth 2022.

Roedd hon yn flwyddyn anarferol arall wrth i ni barhau i ymateb i heriau'r pandemig COVID-19. Gorfododd yr argyfwng iechyd cyhoeddus i ni addasu ein ffyrdd o weithio i ymateb yn gyflym i'r amgylchiadau eithriadol. Er gwaethaf y sefyllfa anwadal, ni fu unrhyw gyfaddawdu ar safon ein gwasanaethau Cymraeg eto eleni. I'n swyddogion mae'r diolch am hynny.

I nifer o'n trigolion mae defnyddio'r Gymraeg yn fater o angen nid dewis. Rydym yn hynod o freintiedig bod gennym weithlu sy'n deall pa mor bwysig yw rhoi gwasanaeth Cymraeg i bobl Môn, yn enwedig mewn cyfnod pryderus.

Mae pwysigrwydd y Gymraeg a'n dyletswydd i ddatblygu defnydd ohoni oddi fewn ac oddi allan i'r Cyngor i'w deimlo ar bob lefel, sy'n dipyn o gamp i sefydliad sy'n cyflogi dros 3,000 o bobl. Hoffem gyfleu ein diolch i Annwen Morgan am ei hymroddiad digwestiwn i'r iaith yn ystod ei chyfnod fel prif weithredwr. Diolch hefyd i'n cynghorwyr am eu hewyllys a'u cefnogaeth barod sy'n golygu bod gan y Gymraeg le canolog ym mhopeth a wnawn.

Byddwn yn parhau â'r un ysbryd ymroddgar a chadarnhaol tuag at yr iaith wrth i ni symud i gyfnod newydd yn ein hanes dan arweinyddiaeth wleidyddol a sefydliadol newydd.

Cynghorydd Llinos Medi
Arweinydd

Cynghorydd Ieuan Williams
Aelod Portffolio Addysg a'r
Gymraeg

Dylan J. Williams
Prif Weithredwr

Mehfin 2022

Crynodeb gweithredol

Pwrpas yr adroddiad

Er mai asesu cydymffurfiaeth yw prif bwrpas yr adroddiad hwn, mae'n gyfle inni ystyried sut aethom ati i hybu a hwyluso defnydd o'r Gymraeg dros y flwyddyn. Mae hefyd yn gyfle pwysig i gydnabod gwaith arbennig ein swyddogion sy'n gyfrifol am gynnal ein safon uchel o wasanaethau Cymraeg. Dyma rai o'r llwyddiannau:

Cymeradwyo ein hail strategaeth hybu'r Gymraeg

Lansio microwefan newydd am y Gymraeg ym Môn

Cyfieithu dros ddwy filiwn o eiriau

Sgiliau iaith Gymraeg gan dros 90% o'n swyddogion

Canmoliaeth i'n gwasanaeth cyfrwng Cymraeg i'n trigolion mwyaf bregus

Gair am ein gwasanaethau Cymraeg gan ddefnyddwyr a'u hanwyliaid

“Diolch arbennig i'r genod i gyd, pob un ohonynt ar bob shift. Roedden i gyd yn hynod o garedig... Ers y dechrau roeddem yn sicr mai Garreglwyd oedd y lle gorau iddi... Mae diwylliant Cymreig yn hollol wahanol a ni fyddai Mam wedi bod yn setlo o gwbl heb y Gymraeg, y miwsig a'r canu.”

“...roedd y ffaith y gellid trafod y mater yn Gymraeg yn ganolog wrth i [ddefnyddiwr gwasanaeth] roi ei ymddiriedaeth ynom.”

“Mor ddiolchgar [ei fod] wedi cael cartref cartrefol Cymraeg.”

Cefndir

1. **Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011** yw'r fframwaith cyfreithiol sy'n gosod dyletswydd arnom i gwrdd â safonau sy'n ymwneud â'r Gymraeg. Mae'r safonau'n egluro sut mae disgwyl i ni ddefnyddio neu ystyried yr iaith mewn gwahanol sefyllfaoedd. Egwyddorion sylfaenol y safonau yw:
 - na ddylem drin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg; ac
 - y dylem hybu a hwyluso defnyddio'r Gymraeg er mwyn ei gwneud yn haws i bobl ddefnyddio'r iaith.
2. Derbyniom **hysbysiad cydymffurfio** gan Gomisiynydd y Gymraeg yn 2015. Dyma'r ddogfen sy'n nodi'r union safonau y mae'n rhaid i ni gydymffurfio â nhw. Mae **160 o safonau** i gyd wedi eu gosod arnom. Gallwch weld eu manylion, a darllen mwya am ein trefniadau i gwrdd â nhw, ar ein [gwefan](#).
3. Ein **polisi iaith Gymraeg** sy'n egluro sut y byddwn yn gweithredu'n unol â gofynion y safonau. Cafodd ei fabwysiadau'n fuan wedi i'r safonau ddod i rym yn 2016. Mae'n dilyn yr egwyddor bod gan y Gymraeg a'r Saesneg statws cyfartal yn ein gwaith a'n gweinyddiaeth. Mae hefyd yn cydnabod ein cyfrifoldeb i ddiogelu a hyrwyddo'r Gymraeg a datblygu'r defnydd o'r iaith oddi fewn ac oddi allan i'r Cyngor.
4. Ochr yn ochr â'n polisi iaith a'r safonau eu hunain, rydym yn cyhoeddi **adroddiad blynyddol** sy'n disgrifio sut yr ydym wedi cyflawni ein dyletswyddau mewn perthynas â'r Gymraeg. Mae hefyd yn cynnwys data penodol y mae'n rhaid i ni adrodd arno yn flynyddol am gwynion, sgiliau Cymraeg ein swyddogion, hyfforddiant a swyddi a hysbysebwyd gennym. Mae'r wybodaeth hon i'w chael yn llawn yn yr atodiadau.
5. Cafodd yr adroddiad ei gymeradwyo gan ein Tîm Arwain Strategol, sy'n cynnwys ein prif weithredwr, dirprwy a'n cyfarwyddwyr. Craffwyd arno gan ein Pwyllgor Sgrwtini (Partneriaeth ac Adfywio) a Grŵp Hyrwyddo'r Gymraeg ac fe'i gymeradwywyd yn derfynol gan yr aelod portffolio perthnasol.

6. Ein Rheolwr Polisi a'r Gymraeg sydd â chyfrifoldeb dydd i ddydd am y safonau ac am hyrwyddo'r Gymraeg o fewn y Cyngor. Y Prif Weithredwr yw'r aelod o'r Tîm Arwain Strategol sy'n gyfrifol am gadw trosolwg strategol ar faterion sy'n ymwneud â'r iaith. Mae gennym hefyd aelod portffolio sy'n cymryd cyfrifoldeb am y Gymraeg ar bwyllgor gwaith y Cyngor. Mae'r grŵp sy'n cynnwys cynghorwyr a swyddogion allweddol, Grŵp Hyrwyddo'r Gymraeg, yn cadw trosolwg dros ein defnydd o'r Gymraeg ac yn helpu i hybu'r iaith ym mhob agwedd o'n gwaith.

Edrych yn ôl dros y flwyddyn

Gwelodd y cyfnod sawl datblygiad pwysig i hyrwyddo a chodi proffil yr iaith o fewn y Cyngor ac yn ehangach ym Môn. Mae'r adran hon yn crynhoi rhai o'r llwyddiannau:

Strategaeth Hybu'r Gymraeg

Ein prif lwyddiant safbwynt ein hymrwymiad i'r Gymraeg oedd cymeradwyo ein hail strategaeth pum mlynedd ar gyfer hybu'r Gymraeg ym Môn ym mis Rhagfyr 2021. Mae'r strategaeth yn amlinellu ein gweledigaeth ar gyfer yr iaith ac yn cynnwys targed uchelgeisiol ar gyfer cynyddu nifer siaradwyr Cymraeg yr ynys. Ei phwrpas yw esbonio sut yr ydym yn bwriadu mynd ati i greu mwy o gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg, annog mwy o ddefnydd o'r iaith ac, yn y pen draw, gweld mwy o siaradwyr erbyn 2026.

Mae'n canolbwyntio ar dri maes blaenoriaeth sef:

1. Plant, pobl ifanc a'r teulu	• Trosglwyddo'r iaith o fewn y teulu • Y blynyddoedd cynnar • Addysg orfodol • Addysg ôl-orfodol a pharatoi ar gyfer y byd gwaith
2. Y gweithle, gwasanaethau Cymraeg a'r seilwaith	• Gweinyddu mewnol • Hyfforddiant a datblygu sgiliau Cymraeg ein gweithlu • Technoleg • Cynllunio ac annog defnydd o wasanaethau Cymraeg
3. Y gymuned	• Cynllunio gwlad a thref a thai • Twristiaeth a busnesau • Y di-Gymraeg a newydd ddyfodiaid • Gweithgarwch cymunedol

Paratowyd y strategaeth yn unol â gofynion y safonau hybu a gallwch ei darllen ar ein [gwefan](#).

Tîm Polisi a'r Gymraeg

Un o ddatblygiadau mwyaf arwyddocaol y flwyddyn oedd uno'r gwasanaeth Cyfieithu gyda'r tîm sy'n gyfrifol o ddydd i ddydd am y safonau ac am hyrwyddo'r Gymraeg. Mae hyn yn golygu bod ein holl swyddogion sy'n cefnogi ein cydweithwyr a'n cynghorwyr i ddefnyddio'r iaith yn eu gwaith yn perthyn i'r un tîm. Mae saith aelod o'r tîm Polisi a'r Gymraeg, yn cynnwys:

- Rheolwr Polisi a'r Gymraeg
- Swyddog Polisi
- Swyddog Hyrwyddo Polisi a'r Gymraeg (swydd wag ar hyn o bryd)
- Rheolwr Gwasanaeth Cyfieithu a thri chyfieithydd cymwys sy'n gyfrifol am gyfieithu testun ac ar y pryd mewn cyfarfodydd

Mae cefnogaeth y gwasanaeth Cyfieithu yn hanfodol er mwyn cwrdd â'n dyletswyddau o dan y safonau. Cyfieithodd y tîm dros **ddwy filiwn o eiriau** yn ystod y flwyddyn a darparwyd gwasanaeth cyfieithu ar y pryd ganddynt mewn **dros 300 o gyfarfodydd**.

Mae'r tîm wedi gorfod addasu ar gyflymder digynsail yn ddiweddar. Ar ddechrau'r pandemig COVID-19 bu'n rhaid iddynt gyfieithu ar y pryd dros y ffôn oherwydd diffyg darpariaeth gan Microsoft Teams. Byddai cyflwyno ail sianel ar gyfer cyfieithu ar y pryd fel rhan o'r feddalwedd yn ddatblygiad y byddem yn ei groesawu'n fawr.

Yn dilyn hynny, pwysodd y tîm am newid i ddefnyddio Zoom oherwydd hwylustod y dechnoleg. O ganlyniad mae cyfarfodydd a phwyllgorau rhithiol bellach yn naturiol ddwyieithog. Bydd Zoom hefyd yn elfen o'n gwasanaeth hybrid newydd fydd ar gael ar ôl uwchraddio offer siambr ac ystafell bwyllgor y Cyngor ac yn ddatblygiad technolegol cyffrous o ran gweithio o bell yn ddwyieithog.

Hunaniaeth gorfforaethol

Roedd newid cyfeiriad ein gwefan i www.ynysmon.llyw.cymru ar 1 Mawrth 2022 yn gam pwysig ymlaen inni. Cafodd y penderfyniad i ddisodli'r hen enw parth www.ynysmon.gov.uk ei wneud gan ein Pwyllgor Gwaith fel rhan o'r ymdrech barhaus i hyrwyddo o'r Gymraeg ym mhopeth a wnawn. Mae'n golygu bod y Gymraeg yn cael ei hadlewyrchu'n llawn yn ein hunaniaeth gorfforaethol.

Ond, mae gennym fwy o waith i wneud. Er mwyn lliniaru'r effaith ar ein gwasanaethau, penderfynom fabwysiadu dull graddol sy'n golygu y bydd ein cyfeiriadau e-bost yn newid i'r cyfeiriad newydd yn ystod y flwyddyn nesaf. Byddwn hefyd yn diweddarau unrhyw ddeunyddiau sy'n cynnwys yr hen gyfeiriad wrth iddynt ddyddio.

Gobeithiwn y bydd ein penderfyniad beiddgar, ynghyd â'n dull graddol o'i weithredu, yn annog cyrff cyhoeddus eraill i fanteisio ar y datblygiad technolegol hwn sy'n sicr o godi proffil a phresenoldeb Cymru a'r Gymraeg ar-lein.

Microwefan y Gymraeg

Daeth pwysigrwydd technoleg yn amlwg yn ystod cyfnod y pandemig COVID-19. Gan fod cyfleoedd i rannu deunyddiau hyrwyddo yn brin, teimlon fod dyletswydd arnom i wneud yn siŵr bod gwybodaeth gynhwysfawr am y Gymraeg ar gael ar-lein. Felly fe lansiom adran newydd ar ein gwefan. Mae ein microwefan, [Y Gymraeg ar Ynys Môn](#), yn gyrchfan ddefnyddiol sy'n dwyn ynghyd ystod o wybodaeth ac adnoddau er mwyn:

- codi ymwybyddiaeth o bwysigrwydd y Gymraeg yn ein hardal;
- cyfeirio dysgwyr at adnoddau i roi hwb i'w Gymraeg; ac
- dangos manteision defnyddio'r Gymraeg i fusnesau.

Gweithiom yn galed i wneud yn siŵr bod y safle'n apelgar, yn amlwg ar ein gwefan ac yn defnyddio iaith sy'n hawdd i'w deall. Mae'n cynnwys dolenni at wefannau allanol ac at rannau eraill o'n gwefan ni i greu llwybr di-dor i'r defnyddiwr. Ein nod yw meithrin ewyllys da tuag at yr iaith drwy rannu negeseuon cadarnhaol am y Gymraeg â phobl Môn.

Safonau cyflenwi gwasanaethau

Mae'r grŵp yma o safonau'n ymwneud â'r ffordd yr ydym yn delio â phobl Môn. Mae 77 ohonynt i gyd wedi eu gosod arnom. Ymysg pethau eraill, maent yn ymhél â sut yr ydym yn delio â phobl dros y ffôn neu wyneb yn wyneb, ein cyhoeddiadau â'n presenoldeb ar-lein.

Rheoli perfformiad

Hunan-arfarnu cydymffurfiaeth

Ein prif ffordd o wneud yn siŵr ein bod yn cwrdd â'r safonau yw hunan-arfarnu. Mae cydymffurfio â gofynion statudol a hunan reoleiddio wedi eu gosod yn nhargedau perfformiad blynyddol ein penaethiaid gwasanaeth. Bob blwyddyn mae penaethiaid yn sgorio perfformiad eu gwasanaethau ac yn cyfarfod â'r Rheolwr Polisi a'r Gymraeg i drafod y canlyniadau. Cynhalïom wyth cyfarfod eleni gyda phob pennaeth.

Adnoddau	Adnoddau Dynol a Thrawsnewid	Busnes y Cyngor	Dysgu
Archwilio a risg Cyllid Pwrcasu Refeniw a budd-daliadau	Adnoddau dynol Technoleg gwybodaeth Trawsnewid corfforaethol	Cyfreithiol Gwasanaethau democrataidd	Addysg Amgueddfeydd, archifau a diwylliant
Gwasanaethau Cymdeithasol	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	Tai
Gwasanaethau ieuencid Gwasanaethau oedolion Gwasanaethau plant	Ailgylchu Cerbydau fflyd Rheoli gwastraff Rhwydwaith ffyrdd Tir, eiddo ac adeiladau	Adfywio Cynllunio Cyrchfan Datblygu economaidd Gwarchod y cyhoedd Hamdden Ynys Ynni	Cyfranogiad tenantiaid Cynnal a chadw a gosod tai Digartrefedd Ffoaduriaid Grant cymorth Hawliau lles a chynhwysiad ariannol Ôl-ddyledion

Yn gyffredinol, cofnodwyd lefelau uchel o sicrwydd. Bron yn ddieithriad aseswyd perfformiad i fod naill ai ar lefel tri, sef cydymffurfiaeth rhwng 60%-100%, neu lefel pedwar, sef 100%. Y prif reswm am hyn oedd hyder y penaethiaid bod gwasanaethau wedi cynllunio mewn ffordd sy'n golygu bod siaradwyr Cymraeg ar gael i ddarparu gwasanaeth yn Gymraeg yn ôl y galw.

Roedd ambell fater yn creu consyrn fodd bynnag. Technoleg oedd un maes amlwg sy'n gallu creu problemau, yn enwedig os mai trydydd parti sy'n gyfrifol am ddatblygu gwasanaethau ar ein rhan. Gall diffyg ymwybyddiaeth o'r Gymraeg fod yn ffactor sy'n golygu bod rhaid ymdrechu i wneud yn siŵr bod anghenion defnyddwyr yr iaith yn glir wrth ddatblygu opsiynau gyda thrydydd partiön.

Arfer dda

Nodwyd esiamplau o arfer dda, gyda sawl gwasanaeth yn mynd ati'n rhagweithiol i reoli eu perfformiad eu hunain.

Gwasanaethau Cymdeithasol yn cadw cofnod cynhwysfawr o ddewis iaith er mwyn paru siaradwyr Cymraeg gyda defnyddwyr gwasanaethau Cymraeg

Swyddog Cwynion
Gwasanaethau
Cymdeithasol yn cynnal
arolwg siopwr cudd o
wasanaethau ffôn

Cydgysylltydd safonau'r Gymraeg yr adain Gyllid
yn gwneud yn siŵr bod llofnodion e-bost yn
cynnwys y logo iaith gwaith

Lansio safle adnoddau
Caru iaith i gefnogi'r
gweithlu addysg ac
ysgolion

Pencampwyr Iaith
Gymraeg y gwasanaeth
Tai yn helpu prawf
ddarllen gwaith eu
cydweithwyr

Gwirio uniongyrchol

Arolygon cydymffurfiaeth

Oherwydd prinder capasiti dros dro yn y tîm Polisi a'r Gymraeg, ni wnaethom gynnal arolygon penodol i wirio ein cydymffurfiaeth gyda'r safonau eleni. Yn hytrach, fe ddibynnom ar ein rhwydwaith o gydgysylltwyr safonau'r Gymraeg a'n rheolwr busnes i wneud yn siŵr bod gwasanaethau'n cwrdd â'r gofynion. Chwaraeodd ein tîm Gwasanaethau Digidol rôl allweddol mewn sicrhau bod ein gwefannau a'n gwasanaethau ar-lein yn gweithredu'n llawn yn Gymraeg.

Yn dilyn archwilio'n gwefan cawsom wybod gan Gomisiynydd y Gymraeg bod angen i ni gymryd camau i wneud yn siŵr bod ein holl ddogfennau a'n ffurflenni Saesneg yn nodi'n glir eu bod hefyd ar gael yn Gymraeg.

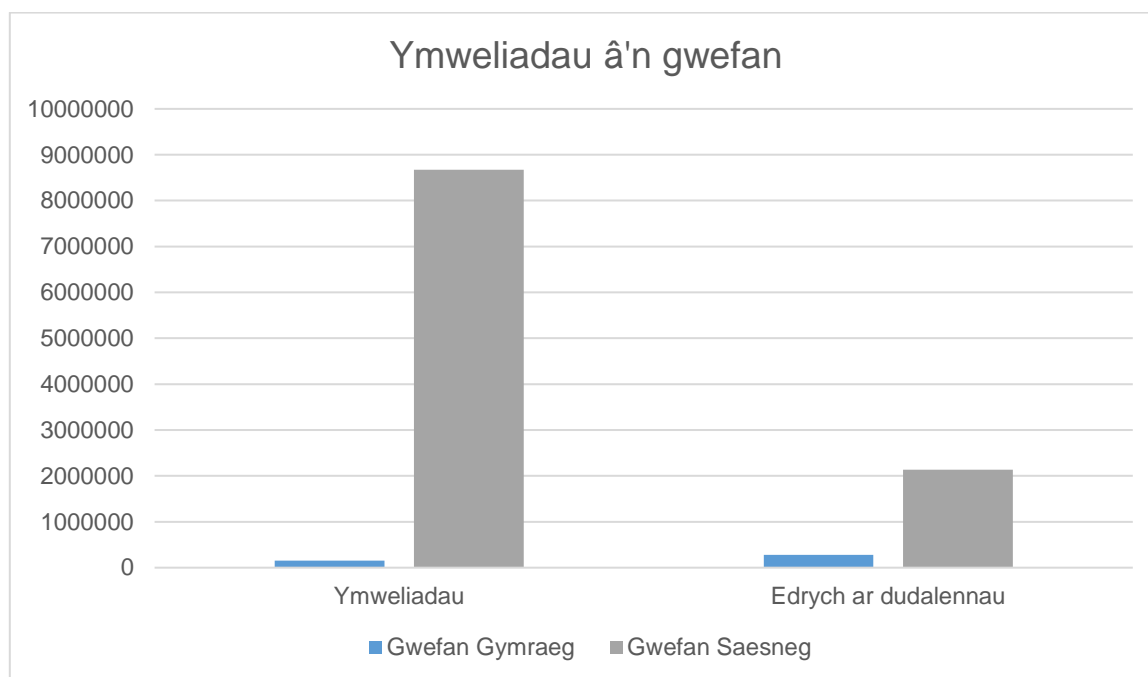
Deall profiadau defnyddwyr

Data defnydd

Un dangosydd arwyddocaol o'r defnydd sy'n cael ei wneud o'n gwasanaethau Cymraeg yw nifer y bobl sy'n ymweld â'n prif wefan. Mae'r nifer sy'n defnyddio fersiwn Saesneg yn sylweddol uwch na'r nifer sy'n dewis defnyddio'r Gymraeg. Mae'r ffigwr ar gyfer tudalennau penodol yn dangos bod oddeutu 13% o'r holl ymweliadau i dudalennau Cymraeg.

Gwefan Gymraeg	Gwefan Saesneg
150,122	861,513

Mae 'ymweliad' yn golygu cyfres o geisiadau am wahanol dudalennau gan un defnyddiwr o fewn cyfnod o hanner awr. Ystyr 'edrych ar dudalennau' yw sawl gwaith y cafodd tudalen benodol ei gweld yn ystod y flwyddyn.

Arolwg boddhad cyfieithu

Ym mis Mawrth 2022 estynnem allan at ein cyngorwyr i holi eu barn am ein gwasanaeth cyfieithu. Pwrpas anfon yr holiadur oedd ein helpu i fonitro perfformiad a gwella'r gwasanaeth. Roedd yr ymateb gadarnhaol:

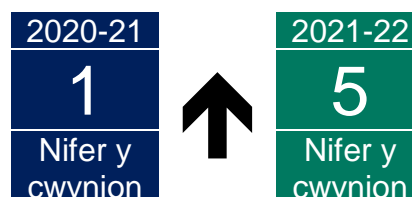
“Byddaf yn aml yn gwranddo ar farn y cyfeillion hynny sy'n derbyn cyfieithu ar y pryd, a braf yw gwranddo ar eu sylwadau ... Hefyd fel un sydd yn aml yn darllen y ddwy fersiwn o adroddiadau, braf yw cael cyfieithiad sydd wedi ei ddarparu ar ffurf sydd wedi ei ysgrifennu mewn iaith sydd yn ddealladwy i bawb. Yn fyr, diolch i chi a'ch Tîm am ddarparu gwasanaeth arbennig i ni fel Cyngor.”

“Mae gen i edmygedd mawr o'r modd yr ydych yn gwneud y Gymraeg yn gyfrwng hylaw ac ystwyth er mor gymhleth ac anghyfarwydd yn aml yw terminoleg llywodraeth.”

Roedd awydd gan rai o'n cyngorwyr i wybod mwy am ddefnyddio adnoddau cymorth cyfieithu. Aethom ati i gylchredeg canllawiau ymarferol, yn cynnwys clipiau fideo, ar becynnau Cysill a Cysgeir sydd ar gael i'n cyngorwyr â'n holl swyddogion.

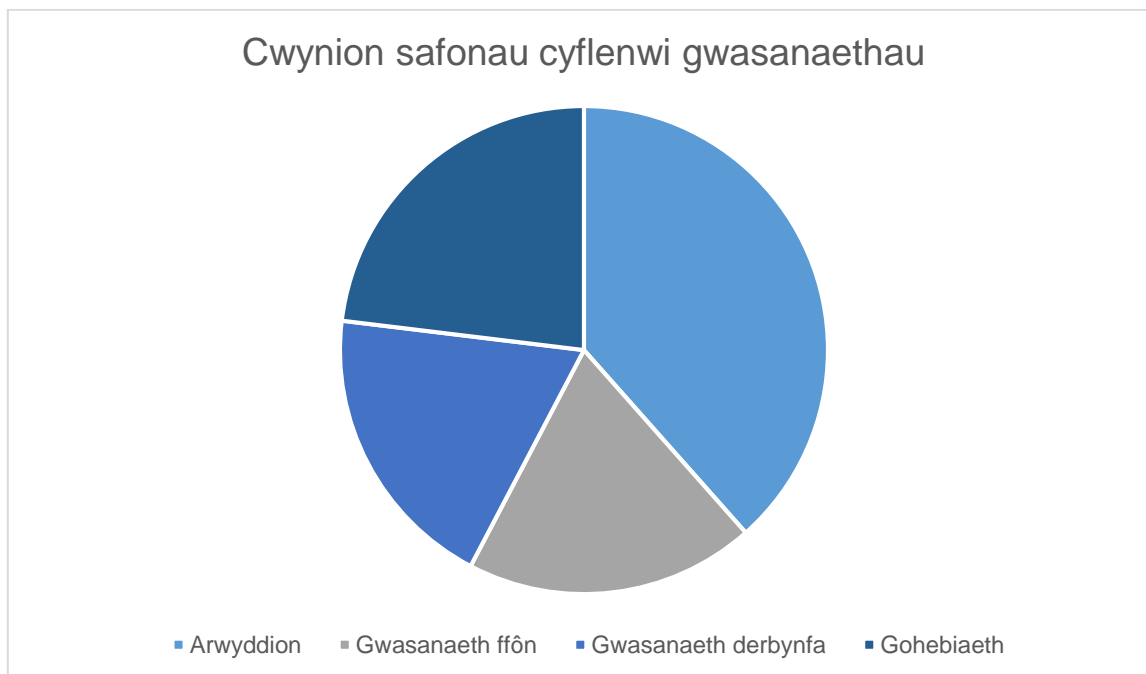
Cwynion

Gwelsom gynnydd eleni yn nifer y cwynion am ein gwasanaethau Cymraeg. Er bod y ffigur yn isel, roedd y cynnydd yn nodedig. Un rheswm posib dros y cynnydd yw newid yn ein ffordd o ddelio â chwynion am yr iaith.

Yn y gorffennol roedd cwynion yn cael eu datrys gan amlaf gan y gwasanaeth cyfrifol fel rhan o gam gyntaf ein gweithdrefn gwynion. Ers mis Gorffennaf 2021, caiff unrhyw gwynion sy'n ymwneud â'n defnydd o'r Gymraeg eu cyfeirio'n syth at y Rheolwr Polisi a'r Gymraeg i'w hystyried a'u cofnodi.

Ffigwr: Cwynion safonau cyflenwi gwasanaethau yn ôl pwnc

Arwyddion yn dangos testun Saesneg oedd pwnc dwy gŵyn. Yn y ddau achos, fe wnaethom ddarganfod mai sefydliadau eraill, ac nid y Cyngor, oedd yn gyfrifol am eu gosod. Wedi i ni ymyrryd cafodd yr arwyddion eu disodli gan rai dwyieithog.

Roedd cyfarch dros y ffôn ac wyneb yn wyneb yn ffactor mewn dwy gŵyn arall. Methodd swyddog hamdden gyfarch un achwynydd dros y ffôn yn Gymraeg a chafodd achwynydd arall ei groesawu'n Saesneg gan swyddog mewn un o'n canolfannau ailgylchu. Dangosodd ein hymchwiliad i'r achos cyntaf bod colli aelod profiadol o staff y dderbynfa wedi arwain at lithriad yn safon arferol y gwasanaeth ffôn. Trefnom hyfforddiant iaith Gymraeg i'r swyddog cyfrifol.

Mewn ymateb i'r ail achos, trefnodd reolwr y safle ailgylchu sesiwn ymwybyddiaeth iaith ar gyfer yr holl swyddogion. Cafodd y mater hefyd ei grybwyll yn ystod sgysiau datblygiad blynyddol y staff. Cysylltodd yr achwynydd â ni eto rai wythnosau ar ôl cwyno i ddweud ei bod wedi ymweld unwaith eto â'r ganolfan ailgylchu ac i ddiolch am y gwasanaeth cyfrwng Cymraeg gafodd yno.

Un o'n gwasanaethau ar-lein oedd yn gyfrifol am y gŵyn am ohebiaeth. Fel arfer, er mwyn defnyddio'r cyfleuster 'Fy Nghyfrif' ar ein gwefan mae disgwyl ichi greu cyfrif personol a nodi eich dewis iaith. Ond, gallwch hefyd gysylltu hefo ni drwy'r cyfleuster yn ddiennw. Yn anffodus pan gysylltodd un unigolyn â ni yn y modd hwn cafodd ateb awtomatig oedd yn Saesneg.

O ganlyniad i'r gŵyn fe wnaethom gywiro'r dechnoleg sy'n golygu bod unrhyw un sy'n cysylltu â ni'n ddiennw drwy 'Fy Nghyfrif' bellach yn derbyn negeseuon awtomatig sy'n ddwyieithog.

Er mwyn sicrhau ein bod yn adlewyrchu ar ac yn dysgu o gwynion am ein defnydd o'r Gymraeg, fe wnaethom baratoi adroddiad cydymffurfiaeth chwarterol i'w roi gerbron Grŵp Hyrwyddo'r Gymraeg. Yn ogystal â rhoi sylw i gwynion, ac unrhyw waith gorfodi gan Gomisiynydd y Gymraeg, mae'r adroddiad yn nodi'r ganmoliaeth sy'n ein cyrraedd o dro i dro am ein gwasanaethau Cymraeg. Mae'n nodedig bod y rhan fwyaf o'r ganmoliaeth yn perthyn i'n gwasanaethau ar gyfer rhai o'n trigolion fwyaf bregus, sef ein gwasanaeth cartrefi gofal.

"Mor ddiolchgar bod [defnyddiwr gwasanaeth] wedi cael cartref cartrefol Cymraeg."

"Diolch arbennig i'r genod i gyd, pob un ohonynt ar bob shift. Roedden i gyd yn hynod o garedig... Ers y dechrau roeddem yn sicr mai Garreglwyd oedd y lle gorau iddi... Mae diwylliant Cymreig yn hollol wahanol a ni fyddai Mam wedi bod yn setlo o gwbl heb y Gymraeg, y miwsig a'r canu"

"Roedd yn rhaid i Mair* a minnau fynd i siarad â [defnyddiwr gwasanaeth]. Cymerodd Mair yr awenau yn y drafodaeth hon ac roedd y ffaith y gellid trafod y mater yn Gymraeg yn ganolog wrth i [ddefnyddiwr gwasanaeth] roi ei ymddiriedaeth ynom. Roeddwn i'n meddwl bod y ffordd yr eglurodd Mair y sefyllfa i'r teulu yn ardderchog. Gofalgar, clir a dealltwriaeth iawn."

* Enw wedi ei newid am resymau preifatrwydd.

Fel y llynedd, ni dderbyniom unrhyw gwynion trwy law, ac ni chynhaliwyd unrhyw ymchwiliadau statudol gan, Gomisiynydd y Gymraeg.

Safonau llunio polisi

Dyma'r safonau sy'n ymwneud â'r ffordd yr ydym yn ystyried effaith ein penderfyniadau ar y Gymraeg a defnyddwyr yr iaith. Mae 10 ohonynt i gyd wedi eu gosod arnom ac maent yn golygu bod rhaid i ni:

- ystyried effeithiau cadarnhaol a negyddol ein penderfyniadau ar y Gymraeg;
- ystyried sut y gallwn gynyddu effeithiau cadarnhaol, lliniaru effeithiau negyddol a manteisio ar bob cyfle i hyrwyddo cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg; a
- holi barn ar yr effeithiau ar y Gymraeg wrth ymgysylltu neu ymgynghori.

Rheoli perfformiad

Asesu effaith

Ein prif ddull o reoli ein perfformiad mewn perthynas â'r safonau llunio polisi yw'r templed asesu effaith. Mae dau dempled ar gael ar ein mewnwyd, ynghyd â chanllawiau ar eu llenwi. Mae'r cyntaf yn ystyried yr effaith ar gydraddoldeb â'r Gymraeg. Mae'r ail yn ystyried yr effaith ar y Gymraeg yn unig. Defnyddiwn y templed hwn os yw'r cynnig yn cael effaith neilltuol neu sylweddol ar yr iaith.

2021-22	Rhaid i'n swyddogion gwblhau'r templedi hyn wrth argymhell datblygu, adolygu neu ddiwygio polisïau. Am y rheswm hwn mae pob blaen adroddiad sy'n mynd gerbron ein prif bwyllgorau – y pwyllgorau sgrïwtini a'r Pwyllgor Gwaith – yn holi os oes asesiad effaith wedi ei gwblhau. Roedd 70 o'r adroddiadau aeth o flaen y Pwyllgor Gwaith yn cyfeirio at effaith y cynigion dan sylw ar gydraddoldeb a'r Gymraeg.
70	
Blaen adroddiad	

Roedd tîm Polisi a'r Gymraeg wrth law i gynghori swyddogion ar sut i fynd ati i lenwi'r templedi ac asesu'r effaith ar yr iaith. Mae gennym hefyd ganllawiau ar ein mewnwyd ar gwrdd â gofynion y safonau wrth ymgynghori, comisiynu ymchwil a dyfarnu grantiau.

Deall profiadau defnyddwyr

Cwynion

Derbynion bedair cwyn eleni oedd yn ymwneud â'r safonau llunio polisi. Fel yn achos y cwynion am y safonau cyflenwi gwasanaethau, er bod y nifer yn isel, mae'n gynydd o gymharu â llynedd.

2020-21	↑	2021-22
0		4
Nifer y cwynion		Nifer y cwynion

Roedd tuedd benodol i'r cwynion hyn. Roedd tair ohonynt am enwau di-Gymraeg ar dai ac eiddo ac felly'n ymwneud â'n polisi ar enwi a rhifo strydoedd a thai. Mae ein polisi'n gwneud yn glir bod polisi cynllunio cenedlaethol yn cyfyngu ein gallu i weithredu yn y maes hwn ac mai annog defnyddio enwau Cymraeg ar dai yn unig y gallwn wneud. Nid oedd felly'n bosib i ni gymryd camau pellach i'w datrys.

Roedd y bedwaredd gŵyn yn ymwneud ag ymgynghoriad ar ein strategaeth dai newydd. Roedd yr achwynydd yn bryderus nad oeddem wedi ceisio barn am effaith y strategaeth ar y Gymraeg. Dangosodd ein hymchwiliad bod sail i bryderon yr

achwynydd ac fe aethom ati ar unwaith i atal yr ymgynghoriad. Gyda chymorth y Rheolwr Polisi a'r Gymraeg, gweithiodd swyddogion y gwasanaeth i sicrhau bod yr ymgynghoriad yn cwrdd â gofynion y safonau. Roedd hyn yn golygu ychwanegu cwestiwn am effaith y strategaeth ar y Gymraeg i'r cwestiynau ymgynghori ac ail gynnal yr ymarferiad er mwyn sicrhau cyfle teg i ymateb.

Adlewyrchom ar yr hyn aeth o'i le ac fe gymerom y camau canlynol i sicrhau bod yr un peth ddim yn digwydd eto:

- Atgoffa swyddogion o'r gofynion a chylchredeg yr rhestr wirio ar gyfer cynnal ymgynghoriadau cyhoeddus.
- Casglu manylion strategaethau a dogfennau nodedig i'w cyhoeddi a gwneud yn siŵr bod yr awduron yn deall y gofynion wrth ymgynghori.
- Tynnu sylw at y gŵyn a'r hyn aeth o'i le gyda phenaethiaid gwasanaeth yn ystod cyfarfodydd hunan-arfarnu.
- Sicrhau bod swyddogion y wefan yn archwilio dogfennau ymgynghori cyn eu cyhoeddi.

Safonau gweithredu

Dyma'r safonau sy'n ymwneud â'n defnydd mewnol o'r Gymraeg. Mae 47 ohonynt i gyd. Maent yn gosod disgwyliad arnom i annog defnyddio'r Gymraeg yn ein gweinyddiaeth ac i gefnogi ein swyddogion a'n cynghorwyr i ddefnyddio'r iaith wrth eu gwaith.

Rheoli perfformiad

Hunan reoleiddio

Pwrpas ein Porth Polisi yw sicrhau bod ein swyddogion yn deall ac yn cael eu hatgoffa o'r gofynion sydd wedi eu gosod arnom. Mae gofynion y safonau a'n polisi iaith Gymraeg yn cael eu cyflwyno i swyddogion bob dwy flynedd i'w hadolygu a chaiff dealltwriaeth o'r gofynion ei brofi drwy holiadur byr.

Porth Polisi

98%

Eleni am y tro cyntaf cafodd rheolwyr perthnasol eu hatgoffa o'n canllawiau ar ddynodi sgiliau iaith swyddi. Cwblhaodd 98% o'r rheolwyr y broses.

Arfer dda

Dechreuom ymgyrch newydd eleni i geisio annog ein swyddogion i wneud newidiadau bach i gynyddu eu defnydd o'r Gymraeg yn eu gwaith. Mae her Gymraeg y mis yn annog swyddogion i wneud pethau fel:

- defnyddio cefndir cyfarfod rithiol neu lofnod e-bost sy'n cynnwys y logo iaith gwaith;
- newid rhyngwyneb eu dyfeisiadau gwaith i'r Gymraeg;
- cyfarch eraill yn Gymraeg yn anffurfiol ar ddechrau cyfarfodydd.

Cymraeg

Fe wnaethom barhau i gefnogi ein rhwydwaith o gydgyssylltwyr safonau'r Gymraeg a'n pencampwyr iaith Gymraeg. Mae'r unigolion brwdfrydig yma'n gweithio'n wirfoddol i godi ymwybyddiaeth o ofynion y safonau ac i annog defnydd o'r iaith o fewn eu timoedd. Cafodd ein pencampwyr iaith eu hadnabod yn ôl yn 2016 fel rhan o'n rhaglen dreigl arloesol i gynyddu defnydd o'r Gymraeg yn ein gweinyddiaeth. Hyd yma mae'r rhaglen wedi canolbwyntio ar newid diwylliant o fewn tri tîm penodol, sef:

- Hamdden
- Gwarchod y Cyhoedd
- Tai

Er bod momentwm y gwaith wedi arafu oherwydd y pandemig COVID-19, fe wnaethom gymryd camau i ymestyn y rhaglen i dimoedd newydd ac adnabod pencampwyr iaith ychwanegol. Dechreuom gyd-weithio â Phrifysgol Bangor i drafod peilota ei fethodoleg newid ymddygiad ARFer. Bwriad ARFer yw newid arferion iaith i alluogi cydweithwyr sydd yn gallu siarad Cymraeg (ond sydd wedi sefydlu arferiad o ddefnyddio Saesneg) i ddefnyddio mwy o Gymraeg yn y gwaith.

Gwirio uniongyrchol

Arolygon cydymffurfiaeth

Yn dilyn archwilio'n gwefan swyddi cawsom wybod gan Gomisiynydd y Gymraeg bod angen i ni gymryd camau i wneud yn siŵr bod ymgeiswyr yn deall bod croeso iddynt gyflwyno eu ceisiadau'n Gymraeg. Aethom ati ar unwaith sicrhau bod pob hysbyseb swydd yn nodi'n glir:

- Mae croeso i chi gyflwyno cais yn eich dewis iaith. Bydd ceisiadau a gyflwynir yn Gymraeg neu'n Saesneg bob amser yn cael eu trin yn gyfartal.

Deall profiadau defnyddwyr

Data hyfforddiant

Manteisiodd lai o swyddogion ar gyrsiau dysgu Cymraeg eleni. Er bod mwy o ddiddordeb yn ein cwrs dwys rhithiol gan Dysgu Cymraeg, roedd llai o ddiddordeb yn ein cyrsiau wythnosol.

Roedd pecynnau e-ddysgu sylfaenol 'Croeso Cymraeg' a 'Gwella Cymorth Cymraeg' ar gael i'n holl staff ac fe fanteisiodd dau aelod ar y cyfle i ddysgu Cymraeg ar gwrs preswyl yn Nant Gwrtheyrn. Mynychodd chwe swyddog gwrs gloywi iaith deuddydd i roi sglein ar eu sgiliau darllen ac ysgrifennu.

Derbyniodd 31 aelod newydd o staff hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith a'r safonau fel rhan o'u rhaglenni anwytho.

Cwynion

Ni dderbynion unrhyw gwynion eleni yn ymwneud â gofynion y safonau gweithredu.

Edrych ymlaen

Rydym yn ffodus bod mwyafrif helaeth ein swyddogion yn siarad Cymraeg. Golyga hyn y gallwn gynllunio ein gweithlu mewn ffordd sy'n sicrhau bod gwasanaethau ar gael yn Gymraeg yn rhagweithiol a diofyn. Yr her fawr i ni yw gwneud yn siŵr bod ein gwasanaethau Cymraeg yn hygyrch ac yn apelgar fel y gall pobl Môn eu defnyddio'n hyderus.

Byddwn yn comisiynu gwaith ymchwil ar y cyd gyda sefydliadau cyhoeddus eraill y rhanbarth i ddeall beth sy'n hybu defnyddwyr ein derbynfydd i ddefnyddio'r Gymraeg. Rydym yn gobeithio y bydd yr ymchwil pwysig hwn yn helpu ein swyddogion i annog mwy o ddefnydd wyneb yn wyneb o'r Gymraeg.

Byddwn hefyd yn ymateb i alwad gan Gomisiynydd y Gymraeg i wneud yn siŵr bod ein holl ddogfennau a'n ffurflenni Saesneg yn ei gwneud yn glir eu bod hefyd ar gael yn Gymraeg.

Datblygu gwasanaethau newydd

Mae sawl datblygiad cyffrous ar y gweill ar gyfer 2022/23 sy'n cynnig cyfle i ni gynyddu ein defnydd o'r Gymraeg drwy dechnoleg, yn cynnwys:

Sicrhau bod gan bob un o'n swyddogion a'n cynghorwyr gyfeiriad e-bost cyfan gwbl Gymraeg @ynysmon.llyw.cymru

Creu sianel gysylltu newydd i'n trigolion trwy lansio ein sgwrsfot dwyieithog 'Mona'

Uwchraddio ein hoffer cyfieithu ar y pryd er mwyn cynnal a gweddarlleu cyfarfodydd hybrid yn siambr ac ystafell bwyllgor y Cyngor

Creu mwy o gynnwys ar ein mewnwyd newydd MonITor i helpu swyddogion a cynghorwyr ddefnyddio'r Gymraeg yn eu gwaith

Peilota methodoleg newid ymddygiad i gynyddu hyder timau i ddefnyddio'r Gymraeg

Casgliad

Er i gyfnod y pandemig COVID-19 barhau i'n herio, ni effeithiodd ar ein gallu i ddarparu gwasanaethau cyfrwng Cymraeg o safon i bobl Môn eto eleni. Er inni dderbyn mwy o gwynion eleni, ar y cyfan nid oeddent yn awgrymu unrhyw fethiant systematig i fodloni gofynion y safonau.

Fodd bynnag, mae gennym bob amser le i wella a datblygu, yn enwedig o safbwynt ein defnydd mewnol o'r iaith.

Effeithiodd newidiadau i'n harferion gwaith ar fomentwm ein rhaglen dreigl i gynyddu defnydd o'r Gymraeg yn ein gweinyddiaeth. Mae'n allweddol ein bod yn manteisio ar ddatblygiadau mewn technoleg i wneud yn siŵr bod ein cynlluniau i ailafael yn y cynllun yn addas ar gyfer bywyd gwaith wedi'r pandemig. Mae hyn yn cynnwys cynnig ystod o adnoddau addas ac ymarferol i helpu ein swyddogion a'n cynghorwyr i ddefnyddio mwy o'r Gymraeg.

Mae'n bwysig ein bod yn rhoi cefnogaeth arbennig i'n cydweithwyr sy'n awyddus i roi hwb i'w Cymraeg. Mae gennym ddyletswydd i greu awyrgylch gynhwysol a chroesawgar sy'n caniatáu cwrteisi a phob chwarae teg cyfle iddynt ddatblygu ac ymarfer eu sgiliau yn hyderus yn eu bywyd gwaith.

Atodiad 1: Data cwynion

Dyma fanylion y cwynion gafodd eu gwneud i ni dros y flwyddyn am ein defnydd o'r Gymraeg. Mae'r ddau dabl cyntaf yn cynnwys manylion cwynion sy'n cwrdd â diffiniad ein gweithdrefn gwynion, sef cwynion gan bobl a effeithiwyd yn uniongyrchol gan yr amgylchiadau.

Mae'r trydydd tabl yn cynnwys manylion cwynion 'eraill' neu sylwadau gan bobl yn nodi consyrn ond na effeithiwyd arnynt yn uniongyrchol. Mae hefyd yn cynnwys cwynion sy'n ymwneud â'n defnydd o'r Gymraeg ond nad ydynt yn creu amheuaeth o fethiant i gydymffurfio â'r safonau.

Tabl 1: Cwynion yn ôl dosbarth o safonau

Dosbarth safonau	Nifer
Cyflenwi gwasanaethau	5
Llunio polisi	4
Gweithredu	0
Cyfanswm	9

Tabl 2: Manylion cwynion

Cwyn	Dosbarth safonau	Manylion
2012/22-01	Cyflenwi gwasanaethau	Diffyg defnydd o'r Gymraeg ar arwydd newydd ar ddyfais achub bywyd ym mhorthladd Amlwch.
2012/22-02	Cyflenwi gwasanaethau	Methiant i ddelio'n Gymraeg â galwad ffôn i ganolfan hamdden Amlwch.
2012/22-03	Llunio polisi	Defnydd honedig o enw di-Gymraeg ar eiddo'r Cyngor.
2012/22-04	Llunio polisi	Defnydd honedig o enw di-Gymraeg ar eiddo preifat yn groes i bolisi'r Cyngor ar enwi a rhifo strydoedd a thai.
2012/22-05	Llunio polisi	Defnydd honedig o enw di-Gymraeg ar ddatblygiad arfaethedig.
2012/22-06	Cyflenwi gwasanaethau	Methiant i gyfarch defnyddiwr gwasanaeth yn Gymraeg yng nghanolfan ailgylchu Gwalchmai.
2012/22-07	Cyflenwi gwasanaethau	Methiant i gydnabod derbyn cais ar lein am docyn bws ysgol yn Gymraeg.
2012/22-08	Llunio polisi	Diffyg ystyriaeth o ofynion safonau llunio polisi fel rhan o ymgynghoriad ar strategaeth dai newydd.

2012/22-09	Cyflenwi gwasanaethau	Diffyg defnydd o'r Gymraeg ar arwydd yn ymwneud â phartneriaeth yn cynnwys y Cyngor.

Tabl 3: Cwynion eraill

Rhif	Sylw
1	Mynegi siom ynglŷn â diffyg cyfleoedd cyflogaeth honedig i bartneriaid personél RAF y Fali sy'n ddi-Gymraeg.
2	Sylw yn cwestiynu'r angen am sgiliau iaith Gymraeg ar gyfer swydd benodol ac yn honni bod gofynion y fanyleb person yn camwahaniaethu yn erbyn pobl di-Gymraeg.
3	Diffyg defnydd honedig o'r Gymraeg gan hyfforddwyr dosbarthiadau ffitrwydd yng nghanolfan hamdden Amlwch.

Atodiad 2: Data cyflogaeth, hyfforddiant a recriwtio

Dyma wybodaeth am sgiliau iaith Gymraeg ein swyddogion. Rydym wedi categorio'r wybodaeth i gyd-fynd â diffiniadau ein fframwaith sgiliau iaith sy'n pennu gwahanol lefel o allu yn y Gymraeg:

Lefel 0: Ymwybyddiaeth

- Dim sgiliau

Lefel 1: Mynediad

- Yn gallu sgwrsio'n gyffredinol (cyfarchion, enwau, dywediadau, enwau lleoedd)
- Yn gallu deall ymholiadau sylfaenol
- Yn gallu darllen geiriau ac ymadroddion sylfaenol, fel arwyddion neu nodiadau byr a syml
- Yn gallu ysgrifennu negeseuon sylfaenol

Lefel 2: Sylfaen

- Yn gallu ateb ymholiadau syml sy'n ymwneud â'r gwaith
- Yn gallu deall sgwrs gymdeithasol sylfaenol
- Yn gallu darllen deunydd syml sy'n ymwneud â'r gwaith (yn araf)
- Yn gallu ateb gohebiaeth syml gyda chymorth

Lefel 3: Canolradd

- Yn gallu cynnal sgwrs â rhywun arall, gyda pheth petruster, am faterion gwaith arferol
- Yn gallu dilyn sgwrsiau arferol sy'n ymwneud â'r gwaith rhwng siaradwyr Cymraeg rhugl
- Yn gallu darllen deunydd arferol gyda geiriadur
- Yn gallu drafftio testun arferol, gyda chymorth golygyddol

Lefel 4: Uwch

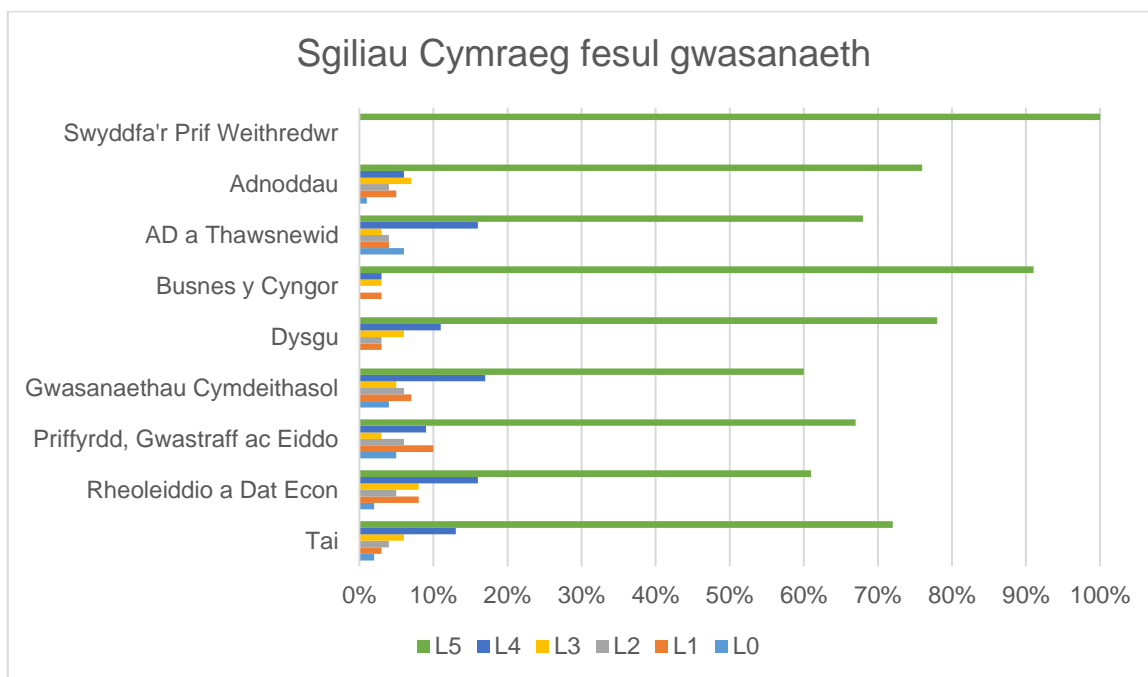
- Yn gallu siarad yr iaith yn y rhan fwyaf o sefyllfaoedd gyda rhai geiriau Saesneg
- Yn gallu dilyn y rhan fwyaf o sgwrsiau sy'n ymwneud â'r gwaith gan gynnwys trafodaethau grŵp
- Yn gallu darllen y mwyafrif o ddeunydd yn eich maes eich hun
- Yn gallu paratoi'r rhan fwyaf o'r deunydd ysgrifenedig sy'n gysylltiedig â'r maes, gyda pheth cymorth gwirio

Lefel 5: Medrus

- Yn gallu cynnal sgwrs ac ateb cwestiynau, am gyfnod estynedig pan fo angen
- Yn gallu deall pob sgwrs sy'n ymwneud â'r gwaith
- Yn gallu deall yr holl ddeunydd sy'n ymwneud â'r gwaith
- yn medru cwblhau gwaith ysgrifennu cymhleth heb yr angen i wirio

Sgiliau Cymraeg fesul gwasanaeth

Newid bychan yn unig sydd yn y ffigyrau yma o gymharu â'r llynedd. Mae'n ymddangos bod rhai gwasanaethau wedi gweld cynnydd yn sgiliau iaith Gymraeg eu swyddogion, tra bod eraill wedi gostwng ychydig (tua 1% yn llai). Un ffactor all fod wedi dylanwadu ar y newid bach hwn yw trosiant staff yn dilyn y pandemig COVID-19. Mae hefyd yn bwysig nodi bod gan lawer o'r gwasanaethau fwy o swyddogion eleni o gymharu â'r llynedd.

Swyddfa'r Prif Weithredwr

Nifer swyddogion yn y gwasanaeth: 7
 Nifer y dychweliadau: 7
 Canran dychweliadau: 100%

Lefel	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer	0	0	0	0	0	7
Canran	0%	0%	0%	0%	0%	100%

Adnoddau

Nifer swyddogion yn y gwasanaeth: 96
 Nifer y dychweliadau: 96
 Canran dychweliadau: 100%

Lefel	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer	1	5	4	7	6	73
Canran	1%	5%	4%	7%	6%	76%

Adnoddau Dynol a Thrawsnewid

Nifer swyddogion yn y gwasanaeth: 80
 Nifer y dychweliadau: 80
 Canran dychweliadau: 100%

Lefel	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer	5	3	3	2	13	54
Canran	6%	4%	4%	3%	16%	68%

Busnes y Cyngor

Nifer swyddogion yn y gwasanaeth: 32
 Nifer y dychweliadau: 32
 Canran dychweliadau: 100%

Lefel	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer	0	1	0	1	1	29
Canran	0%	3%	0%	3%	3%	91%

Dysgu

Nifer swyddogion yn y gwasanaeth: 80
 Nifer y dychweliadau: 80
 Canran dychweliadau: 100%

Lefel	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer	0	2	2	5	9	62
Canran	0%	3%	3%	6%	11%	78%

Gwasanaethau Cymdeithasol

Nifer swyddogion yn y gwasanaeth: 660
 Nifer y dychweliadau: 660
 Canran dychweliadau: 100%

Lefel	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer	27	47	45	32	109	397
Canran	4%	7%	6%	5%	17%	60%

Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo

Nifer swyddogion yn y gwasanaeth: 296
 Nifer y dychweliadau: 296
 Canran dychweliadau: 100%

Lefel	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer	15	29	17	9	28	198
Canran	5%	10%	6%	3%	9%	67%

Rheoleiddio a Datblygu Economaidd

Nifer swyddogion yn y gwasanaeth: 262
 Nifer y dychweliadau: 262
 Canran dychweliadau: 100%

Lefel	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer	4	21	14	21	41	161
Canran	2%	8%	5%	8%	16%	61%

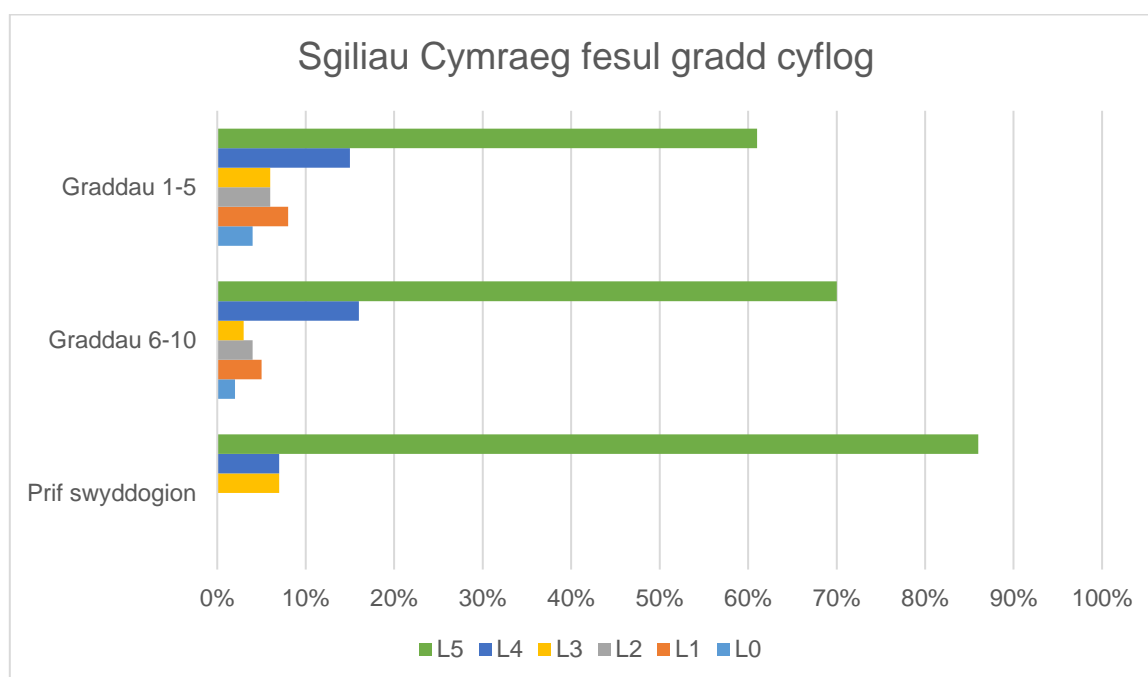
Tai

Nifer swyddogion yn y gwasanaeth: 162
 Nifer y dychweliadau: 162
 Canran dychweliadau: 100%

Lefel	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer	3	5	7	9	21	117
Canran	2%	3%	4%	6%	13%	72%

Sgiliau Cymraeg fesul gradd gyflog

Mae lefelau sgiliau iaith Gymraeg swyddogion ar raddfa gyflog 1- 5 a phrif swyddogion yn parhau'n gyson, gyda'r mwyafrif â sgiliau lefel pump. Mae newid cadarnhaol i weld yn raddfa 6 -10 lle mae 5% â sgiliau iaith Gymraeg ar lefel 5 o gymharu â llynedd.

Graddau 1-5

Nifer y gweithwyr yn y raddfa: 1614
 Nifer y dychweliadau: 1614
 Canran dychweliadau: 100%

Lefel	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer	68	127	101	92	237	989
Canran	4%	8%	6%	6%	15%	61%

Graddau 6-10

Nifer y gweithwyr yn y raddfa: 405
 Nifer y dychweliadau: 405
 Canran dychweliadau: 100%

Lefel	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer	8	20	18	12	63	284
Canran	2%	5%	4%	3%	16%	70%

Prif swyddogion

Nifer y gweithwyr yn y raddfa:	14
Nifer y dychweliadau:	14
Canran dychweliadau:	100%

Lefel	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer	0	0	0	1	1	12
Canran	0%	0%	0%	7%	7%	86%

Hyfforddiant

Hyfforddiant sgiliau iaith Gymraeg

Dyma fanylion y niferoedd a dderbyniodd hyfforddiant i hybu neu ddatblygu eu sgiliau iaith Gymraeg yn ystod y flwyddyn.

Cymhwyster	Nifer
Mynediad	5
Sylfaen	2
Canolradd	2
Lefel uwch	5
Gloywi	1
Cyfanswm	15

Iaith cyrsiau hyfforddi

Ers y pandemig COVID-19, mae'r rhan fwyaf o'n sesiynau hyfforddiant staff wedi bod yn rhithiol. Rydym yn parhau i gynnig y sesiynau rhithiol yma, gyda rhai cyrsiau, fel iechyd a diogelwch yn cael eu cynnal wyneb yn wyneb. Beth bynnag yw fformat y sesiwn, rydym yn parhau i gynnig dewis iaith i'n swyddogion.

Ein nod yw dynodi a cadw cofnod o gyfrwng iaith pob un o'n sesiynau hyfforddi mewnol. Mae'n bwysig nodi nad yw dewisiadau cofnodi ein system Adnoddau Dynol yn ddelfrydol ar gyfer casglu data o'r fath – er mae addasiadau trwy law yn digwydd i sicrhau fod y data mor gyfredol â phosib – wrth ystyried y ffigurau isod.

O ran y cyrsiau a ddynodir fel rhai 'dwyieithog', gall hyn olygu fod un ai'r hyfforddwr yn gallu cyflwyno'r sesiwn yn ddwyieithog neu fod darpariaeth cyfieithu ar y pryd ar gael. Yn hynny o beth mae'n golygu fod swyddogion yn gallu holi/ateb cwestiynau yn eu dewis iaith.

	Nifer / canran
Nifer yr aelodau o staff a fynychodd gyrsiau hyfforddi a gynigwyd gennym yn Gymraeg	195
Nifer yr aelodau o staff a fynychodd gyrsiau hyfforddi a gynigwyd gennym yn ddwyieithog	711
Canran o gyfanswm nifer y staff a fynychodd y cwrs a fynychodd y fersiwn Gymraeg	25%

Lle mae cyrsiau ar gael yn Gymraeg ac yn Saesneg, mae'n amlwg bod y nifer sy'n manteisio ar y cyrsiau Cymraeg yn is nag mewn blynyddoedd blaenorol. Gall hyn fod

oherwydd bod llawer o'r cyrsiau hyfforddi a gynigwyd gennym yn ystod cyfnod y pandemig COVID-19 yn rai gorfodol, gyda chyrsgiau statudol fel diogelu data yn cael eu blaenoriaethu. Felly, gyda llai o gyrsgiau ar gael eleni, efallai fod hyn wedi gostwng lefel y nifer sy'n manteisio ar gyrsgiau cyfrwng Cymraeg. Gall natur ddigidol yr hyfforddiant, a newid sydyn yr amgylchedd dysgu hefyd fod yn ffactorau.

Catgoreiddio swyddi

Yn 2019 cyhoeddodd ganllawiau yn gosod allan lefel isafswm o sgiliau iaith Gymraeg ar gyfer gwahanol fathau o swyddi. Mae'r canllawiau wedi llwyddo i osod disgwyliadau clir ar reolwyr ac ymgeiswyr fel ei gilydd. Nid ydym bellach yn catgoreiddio swyddi fel rhai lle mae gallu yn y Gymraeg yn 'hanfodol' neu'n 'ddymunol'. Yn hytrach, mae elfen o sgiliau yn y Gymraeg yn perthyn i bob swydd sy'n gymesur â natur y rôl.

Dyma fanylion y swyddi newydd a'r swyddi gwag a hysbysebwyd gennym yn ystod y flwyddyn yn ôl eu gofynion sgiliau iaith Gymraeg. Roedd angen sgiliau iaith Gymraeg lefel tri ac uwch ar gyfer y rhan fwyaf o'r swyddi.

	Nifer
Swyddi lle bod sgiliau yn y Gymraeg Lefel 1	31
Swyddi lle bod sgiliau yn y Gymraeg Lefel 2	42
Swyddi lle bod sgiliau yn y Gymraeg Lefel 3	239
Swyddi lle bod sgiliau yn y Gymraeg Lefel 4	75
Swyddi lle bod sgiliau yn y Gymraeg Lefel 5	209
Swyddi lle bod angen dysgu sgiliau yn y Gymraeg pan benodir i'r swydd	4
Swyddi lle nad oedd angen unrhyw sgiliau yn y Gymraeg	0